

ПЕРСПЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНОГО МЕТОДУ ПРИ ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

І.А. Сидоренко

*викладач кафедри АМТС №1
НТУУ «КПІ»*

На сучасному етапі необхідною умовою навчання є впровадження таких методик, які б більш ефективно розкривали потенціал студентів, їх інтелектуальні, творчі та моральні якості та сприяли підвищенню мотивації до вивчення іноземної мови, активізували їх пізнавальну діяльність, спонукали до творчого пошуку та самовдосконалення.

В таких умовах формується характерна тенденція до посилення комунікативної спрямованості навчального процесу, його наближення до реального процесу спілкування. Для досягнення комунікативної компетенції викладач іноземної мови повинен використовувати новітні методи навчання, що поєднують комунікативні та пізнавальні цілі. Інноваційні методи навчання іноземних мов спрямовані на розвиток і самовдосконалення особистості, на розкриття її резервних можливостей і творчого потенціалу. Основними принципами сучасних методів є: рух від цілого до окремого, орієнтація занять на студента (*learner-centered lessons*), цілеспрямованість та змістовність занять, їх спрямованість на досягнення соціальної взаємодії при наявності віри у викладача в успіх своїх студентів, інтеграція мови та засвоєння її за допомогою знань з інших галузей наук.

Новітні методи навчання іноземних мов сприяють вирішенню проблем комунікативного, пізнавального та виховного характеру: розвивати уміння і навички спілкування, встановити емоційний контакт із студентами, навчити їх працювати в команді, зважати на думки і висловлювання інших. Використання зазначених методів навчання знімає нервову напругу студентів, змінює форми діяльності, привертає увагу до основних питань уроку.

Проектна форма роботи вважається однією з актуальних технологій, що дозволяють студентів знаходити практичне застосування накопиченим знанням з предмету. Вони розширюють свій кругозір, кордони володіння мовою, отримуючи досвід від її практичного використання, вчать слухати іншомовну мову і чути, розуміти один одного при захисті проектів. Студенти працюють з довідковою літературою, словниками, комп'ютером, тим самим створюється можливість прямого контакту з автентичною мовою, чого не дає вивчення мови лише за допомогою підручника на уроці в класі.

Метод проектів посів чільне місце в сучасній світовій методиці викладання англійської мови, так як він дозволяє органічно інтегрувати знання студентів з різних областей для вирішення окремо взятої практичної проблеми, стимулюючи при цьому розвиток творчих здібностей особистості. Проект розвивається з конкретної ситуації. Ця ситуація виникає в процесі

роботи над будь-якою навчальною темою, в ході обговорення прочитаного тексту, актуальних подій сучасного життя і т.д.

Метод проектів формує комунікативні навички, культуру спілкування, вміння коротко і доступно формулювати думки, терпимо відноситися до думки партнерів по спілкуванню, розвивати вміння добувати інформацію з різних джерел, обробляти її за допомогою сучасних комп'ютерних технологій, створює мовне середовище, сприяє виникненню природної потреби в спілкуванні на іноземній мові.

Робота над проектом – творчий процес. Студент самостійно або під керівництвом викладача займається пошуком вирішення якоїсь проблеми, для цього потрібне не лише знання мови, але і володіння великим обсягом наочних знань, володіння творчими, комунікативними і інтелектуальними вміннями. Робота над проектами розвиває уяву, фантазію, творче мислення, самостійність і інші особові якості. Для реалізації проектної методики необхідна серйозна підготовка, вивчення значного обсягу лексичного матеріалу, формування мовленнєвих навичок студентів на початковому етапі навчання у вищому навчальному закладі.

Можна виділити наступні види проектів:

1. *Інформаційні проекти.* Цей тип проектів від початку спрямований на збір інформації про будь-який об'єкт, явище; ознайомлення учасників проекту з цією інформацією, її аналіз та узагальнення фактів, призначених для широкої аудиторії. Такі проекти часто інтегруються в дослідницькі проекти і стають їх органічною частиною, модулем.

2. *Групові проекти.* Дослідження виконується групою студентів, але кожен студент окремо вивчає відповідний аспект обраної теми;

3. *Міні-дослідження.* Студент виконує індивідуальне соціальне опитування (анкетування або співбесіда);

4. Проект, який базується на роботі з *літературними джерелами*, де студент вибірково читає матеріал на тему, яка його цікавить. Науковці вважають, що останній тип проекту є нескладним для практичного використання. Працюючи над таким проектом, студент розвиває навички роботи з різноманітними літературними джерелами: з довідковою літературою, каталогами бібліотеки тощо. Такий вид проекту здебільшого притаманний для вивчення англійської мови для спеціальних цілей.

5. *Дослідницькі.* Такі проекти вимагають добре продуманої структури, позначених цілей, обґрунтування актуальності предмета дослідження для всіх учасників, позначення джерел інформації, продуманих методів, результатів. Вони повністю підпорядковані логіці невеликого дослідження і мають структуру, наближену до наукового дослідження, яке відбулося на професійному рівні.

Методисти виділяють наступні етапи роботи над проектами:

- 1) визначення теми проекту;
- 2) визначення проблеми і мети проекту;
- 3) обговорення структури проекту, складання приблизного плану роботи;

- 4) пошук інформації: робота з різноманітними джерелами, створення власної системи збереження інформації;
- 5) регулярні зустрічі, під час яких студенти обговорюють проміжні результати;
- 6) аналіз зібраної інформації, подальша координація дій;
- 7) підготовка презентації проекту – відеофільми, покази, використання мультимедійних ресурсів тощо;
- 8) захист проекту, опонування;
- 9) колективне обговорення проекту, експертиза, результати зовнішньої оцінки, висновки;

Для багатьох викладачів іноземних мов найбільш цікавими є міжнародні проекти, за допомогою яких створюється природна мовна середовище, формується потреба у іншомовному спілкуванні та створюються реальні умови для міжкультурного спілкування. Залучення міжнародних проектів до навчального процесу можливе за умови, якщо тема проекту тісно пов'язана з навчальною програмою курсу, і студенти вже вивчили необхідний лексичний матеріал, який допоможе їм вільно висловлюватися.

Існують наступні параметри зовнішньої оцінки проекту:

- актуальність та важливість проблем проекту, обов'язкове відношення до тематики навчальної програми;
- обов'язкова участь кожного студента у проекті згідно особистістих знань та можливостей;
- ретельне вивчення проблеми та використання надбаних раніше знань з інших галузів науки;
- вміння висловлювати та захищати свою власну точку зору щодо прийнятих рішень, робити висновки, брати активну участь у дискусії;
- презентабельність та естетичність отриманих результатів проекту.

Для успішного впровадження проектів у навчальний процес необхідно врахування специфіки конкретної навчальної дисципліни та особливостей кожного типу проекту. Використання проектної методики вимагає від викладача високої кваліфікації та професійних навичок. Він, у свою чергу, повинен таким чином добирати комплекс вправ та завдань, який би ефективно підготував студентів до виконання проекту.

Проектна методика вважається однією з найбільш перспективних підходів у викладанні мови, оскільки допомагає побудувати своєрідний місток між реальним та чимось швидко досяжним. По-перше, проект допомагає інтегрувати іноземну мову у власну мережу комунікативної компетенції того, хто вивчає мову. Це заохочує застосовувати широкий діапазон комунікативних навичок, дає змогу студентам використовувати інші сфери знань та дає можливість описати те, що є важливим у їхньому житті. По-друге, проект робить мову більш пов'язаною з потребами того, хто навчається так як вони вчаться спілкуватися про свій власний внутрішній

світ, свою країну, свої думки та потреби. По-третє, проект налагоджує більш тісний зв'язок між мовою та культурою.

Література:

1. Крючков Г. Болонський процес як гармонізація Європейської системи вищої освіти. // Іноземні мови в навчальних закладах. – Педагогічна преса, 2004.

2. Коваленко О. Концептуальні зміни у викладанні іноземних мов у контексті трансформації іншомовної освіти // Іноземні мови в навчальних закладах. – Педагогічна преса, 2003.

3. Полат Е.С. Метод проектів на уроках іноземного мови // Иностранные языки в школе. 2000. № 2, 3.

**СОЦИОКУЛЬТУРНАЯ КОМПЕТЕНЦИЯ В КОНТЕКСТЕ
КОММУНИКАТИВНОГО ПОДХОДА К ПРЕПОДАВАНИЮ
ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ**

Объективным требованием современного образования является поиск оптимальных путей организации учебно-воспитательного процесса и рациональных составляющих его структуры. Именно такие требования, на наш взгляд, обуславливают новое видение основной цели изучения иностранных языков в высших учебных заведениях страны, которая заключается в овладении не просто языком другого народа, а иноязычной культурой в широком смысле этого слова, и подготовке молодых специалистов к успешному межкультурному диалогу в различных сферах их жизнедеятельности. Знания, полученные в ходе изучения языка другой страны, должны дать полное понимание общего и различного между разными мировоззрениями, помочь распознать предубеждения и избавиться от них, отнестись с надлежащим уважением к духовным и моральным ценностям других культур, способствовать толерантности и помогать проявлять свою активность осознанно и ответственно, как в собственном обществе, так и в аспекте международного сотрудничества.

С другой стороны, нужно уделять как можно больше внимания культурологическому наполнению процесса обучения, так как язык – это не только источник коммуникационной деятельности, но и эффективный инструмент познания и самовыражения человека. Сегодня иностранный язык рассматривается не только как возможность понять носителя другого языка, человека, что принадлежит к другой культуре, исповедует другие идеалы, ведет другой способ жизни, но и способ самореализации, морально-этического развития индивида и всего общества в целом.

В таких условиях, особенное значение приобретает коммуникативный подход к изучению иностранного языка, главным понятием которого

выступает коммуникативная компетенция. Именно такое, коммуникативно-ориентированное обучение, на наш взгляд, предусматривает развитие необходимых знаний и навыков, умелое использование языка в зависимости от конкретной ситуации, обеспечивает умение вырабатывать собственную точку зрения, развивать креативное и критическое мышление. Основой коммуникативного метода выступает переориентация с формы на функцию, с лингвистической компетенции на коммуникативную, с языковой правильности на спонтанность и аутентичность, и, как результат, успешное достижение поставленных целей в реальных жизненных ситуациях.

Цель нашего исследования заключается в теоретическом обосновании смысла и структуры иноязычной коммуникативной компетентности студентов, в частности ее составляющей – социокультурной компетенции, без которой любое иноязычное общение будет неэффективным или вообще не произойдет.

Проведенный *анализ научной литературы* позволяет сделать заключение, что проблеме иноязычной коммуникативной компетенции посвящено значительное количество работ как зарубежных, так и отечественных ученых: Е.М. Верещагина (1990г.), И.А. Зимней (2003г.), В.Г. Костомарова (1990г.), О.В. Овчарук (2003г.), Е.И. Пассова (1983г.), В.В. Сафоновой (2001г), И.И. Татаренко (1996г), С.Г. Тер-Минасовой (2000г.). Большинство исследователей рассматривает компетентность и как характеристику личности, и как совокупность коммуникативных, конструктивных, организаторских умений, то есть понимают под компетентностью способность не только владеть знаниями, но и потенциально быть готовыми использовать их в новых ситуациях. Вместе с этим, предлагаются разные определения коммуникативной компетенции: у одних – это уровень формирования межличностного опыта, необходимого индивиду, чтобы в рамках собственных способностей и социального статуса успешно функционировать в определенном обществе [2. С . 79]; у других – это способность человека осуществлять общение как сложную

многокомпонентную динамическую речевую систему, на характер которой могут влиять разнообразные факторы [4. С. 47]; или как способность координировать взаимодействие ее отдельных компонентов для обеспечения эффективности и результативности коммуникации [5. С. 23].

Анализ выше приведенных и многих других определений коммуникативной компетентности дал нам возможность сформулировать собственное понимание данного понятия, что касается владения иностранным языком. Коммуникативную компетенцию мы определяем как интегративное понятие, которое имеет комплексную структуру и является отображением и взаимопроникновением лингвистической (лексической, грамматической, фонетической), речевой компетенции (аудирование, говорение, чтение и письмо) и социокультурной компетенции. Они реализуются при исполнении различных видов речевой деятельности, а именно: восприятия, осознания, воспроизведения. Требования к уровню формирования этих компетенций определяются целью научить студентов эффективно общаться в личностной, публичной и образовательных сферах в устной или письменной форме, понимать и воспроизводить иностранный язык не только на лексико-фразеологических уровнях, а и соответственно целям и специфике ситуации общения.

За последние годы усилилось внимание ученых к феномену социокультурной компетенции как одного из важных показателей готовности личности проявить себя в процессе межкультурной коммуникации. Эта проблема не является новой, вопрос социокультурного аспекта обучения иностранных языков нашел свое отображение и теоретическое обоснование в работах многих ученых (Н.Б. Бориско (1999г.), Е.М. Верещагин (1990г.), А.И. Гришаева (2007г.), И.А. Зимней (2003г.), О.А. Измайлова (2010г.), О.О. Коваленко (2008г.) В.Г. Костомаров (1990г.), И.А. Мамчур (2007г.) Е.И. Пассов (1983г.), В.В. Сафонова (1996г.), В.М. Топалова (1998г.) и др.).

Соответственно цели нашего исследования, уместно рассмотреть социокультурную компетенцию как своеобразную целостную систему взаимосвязанных компонентов, а именно:

- *страноведческая компетенция* – знания о общественно-государственном строе, национальный характер, достижения в отрасли образования, культуры, особенности быта, традиции, обычаи;

- *лингвострановедческая компетенция* – способность воспринимать язык в его культуронесущей функции, с национально-культурными особенностями. Сюда можем отнести коммуникативные умения, которые учитывают культурно-социальные аспекты общения, речевые умения и навыки. Она предусматривает знания языковых единиц, в том числе с национально-культурным компонентом семантики, и умение использовать их соответственно социально-речевым ситуациям;

- *социолингвистическая компетенция* – знания особенностей национального речевого этикета и невербального поведения, способность организовывать речевое общение соответственно коммуникативной ситуации, социальных норм поведения и социального статуса участников коммуникации.

Нельзя не отметить, что все компоненты социокультурной компетенции взаимосвязаны через понятие культурного и социального контекстов и овладение ими должно происходить комплексно [5. С. 58]. Если контекст культуры предусматривает знание реалий, общих для всего народа-носителя, то социальный контекст – это знания конкретных социальных условий общения, принятых в стране, язык которой изучается. Самым высоким уровнем социокультурной компетенции будет такой, который даст возможность студенту самостоятельно познать себя, осмысляя себя в контексте другой культуры, интерпретируя свои ценности, жизненные приоритеты через призму ценностей, которые присущие другой нации, не говоря уже о лингвистических исследованиях: анализах, сравнениях, собственных моделированиях.

Стоит подчеркнуть, что социокультурное развитие, накопление языкового и культурного опыта изучением иностранного языка имеет важное значение для профессионального развития будущего специалиста любого направления. Студенты, как правило, заинтересованы в возможностях использования иностранного языка для расширения своих знаний по специальности и эффективного взаимодействия в решении социальных, производственных и экономических заданий, что, в свою очередь, является значительным стимулом.

Следует отметить, также, что важным условием процесса формирования социокультурной компетенции является обеспечение студентов не только знаниями, но соответственными навыками (репродуктивными, рецептивными), эмфатическими способностями воспринимать другое направление мыслей, умениями соотносить свое и чужое, использовать приобретенные знания в практической деятельности. Эффективное развитие социокультурной компетенции будет возможным только в случае использования подготовленного курса, в который будут включены специально отобранные тематические тексты, упражнения, иллюстративный аудиовизуальный материал, что значительно упростит процесс постижения студентом картины мира, присущего носителю этого языка как представителю определенной культуры и определенного социума. Такое понимание коммуникативной компетенции предусматривает широкое использование в процессе обучения иностранным языкам аутентичной информации богатой на фактический материал, что непосредственно касается страны, язык которой изучается. А это, в свою очередь, должно обеспечивать стойкий познавательный интерес к предмету и эффективное формирование социокультурной компетенции, которая включает в себя знания про национально-культурные особенности страны, нормы речевого и неречевого поведения ее носителей и умения строить свое поведение соответственно этим особенностям и нормам.

Мы можем сделать *заключение*, что социокультурная компетенция – это интегративное образование, которое содержит в себе: страноведческие, лингвострановедческие, социолингвистические знания, умения и навыки соотносить языковые средства с целью и условиями общения; умение организовывать речевое общение соответственно социальным нормам поведения, принятых у носителей языка; умение использовать языковые средства соответственно национально обусловленным особенностям их использования. Владение страноведческой и лингвострановедческой информацией, навыками ее адекватного использования является предпосылкой успешного и качественного общения и целью современного коммуникативно-деятельного подхода к обучению иностранным языкам, а также составляющей общения как особенного коммуникативно-познавательного процесса.

Список литературы:

1. Бориско Н.Б., Ишханян Н.Б. Социально-психологические предпосылки формирования лингвосоциокультурной компетентности// Иностранные языки. – 1999. – №3. – С.53-55.
2. Верещагин Е.М., Костомаров В.Г. Язык и культура. – М.: Русский язык. 1999.
3. Зимняя И.А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования//Высшее образование сегодня. – 2003. – №5. – с. 32-50.
4. Огарев Е.И. Компетентность образования: социальный аспект. – СПб.: РАОИОВ, 1995. – С.60-79 .
5. Пассов Е.И. Теоретические основы обучения иноязычному говорению. – Воронеж, 1983. – 149с.
6. Садохин А.П. Теория и практика межкультурной коммуникации: Учеб. пособие по дисциплине «Культурология» для студ. вузов / Александр Петрович Садохин. – М.: ЮНИТИ – ДАНА, 2004. – 271с. – (Серия “Cogito ergo sum”).

7. Сафонова В.В. Культуроведение в системе современного языкового образования / В.В. Сафонова // Иностр. яз. в шк. – 2001. – №3. – С.17-23.

8. Тер-Минасова С.Г. Изучение иностранных языков и культур на университетском уровне//Вестник Московского университета. – 2001. – Серия 19, Лингвистика и межкультурная коммуникация № 2.

Заявка

Ф.И.О.	Сидоренко Ирина Анатольевна
место работы	Национальный технический университет Украины «Киевский политехнический институт», факультет лингвистики, кафедра английского языка технического направления №1
должность	преподаватель
адрес	Украина, г. Киев, ул. В.Гетмана 44, кв.56, 03058
телефон	(044)4011349, (097)3355282
e-mail	drisch86@mail.ru

Аннотация

Целью нашей статьи является теоретическое обоснование смысла и структуры социокультурной компетенции студентов в контексте становления современной концепции языкового образования. На основе анализа литературных источников были сформулированы общие понятия, определения и категории данной проблемы. Также мы рассмотрели особенности процесса формирования данной компетенции, ее значение для развития личности, готовой к успешной межкультурной коммуникации.

Summary

The purpose of our article is theoretical substantiation of the content and structure of student's communicative competence in the context of establishment of modern conception of language education. Basing on the analysis of literary sources the general notions, definitions and categories of given problem were formulated. Also we considered the peculiarities of forming of given competence, its significance for the incipience of personality, willing for successful intercultural communication.

Ключевые слова:

Межкультурный диалог, коммуникативная деятельность, коммуникативный подход, коммуникативная компетенция, коммуникативно-ориентированное обучение, коммуникативный метод, коммуникативная культура, социокультурная компетенция, межкультурная коммуникация, социокультурный аспект, страноведческая компетенция, социолингвистическая компетенция, культурный и социальный контекст, социолингвистический и профессиональный компоненты, социокультурное развитие, аутентичная информация, коммуникативно-познавательный процесс.

Key words:

Intercultural dialogue, communicative activity, communicative approach, communicative competence, communicative-oriented education, communicative method, communicative culture, sociocultural competence, intercultural communication, sociocultural aspect, geographic competence, sociolinguistic competence, cultural and social context, sociolinguistic and professional component, sociocultural development, authentic information, communicative-cognitive process.

СОЦІОКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНЦІЯ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ

Сидоренко Ірина

Національний технічний університет України «КПІ»

Інтеграція нашої країни у світовий освітній простір зумовлює нове бачення основної мети вивчення іноземних мов у вищих навчальних закладах. В сучасних умовах на передній план виступає їхня культурологічна функція, оскільки мова – це не тільки джерело комунікативної діяльності, але й ефективний інструмент пізнання та самовираження людини. Сьогодні іноземна мова розглядається не тільки як можливість зрозуміти носія іншої мови, людину, що належить до іншої культури, сповідує інші ідеали, веде інший спосіб життя, а й засіб самореалізації, морально-етичного розвитку індивіда та всього суспільства в цілому.

Іншомовна освіта зазнає змін, які пов'язані з оновленням навчальних програм, змісту навчально-дидактичних матеріалів, підручників, організації навчального процесу, зі створенням нових освітніх стандартів, забезпеченням студентів не тільки теоретичними знаннями, але й формуванням в них відповідних умінь і навичок використовувати набуті знання у практичній діяльності. Це стає можливим за умови сформованості зокрема комунікативної компетенції, яка сприяє вмільому використанню мови залежно від конкретної ситуації, забезпечує вмінням виробляти власну точку зору, розвивати креативне та критичне мислення.

Основна мета навчання іноземній мові може бути досягнута тільки за умови виховання комунікативно активної особи, здатної забезпечити адекватне міжкультурне спілкування. Саме з її допомогою реалізується готовність сприяти налагодженню міжкультурних зв'язків, представляти країну на рівні міжкультурного діалогу, відноситись з належною повагою до духовних та моральних цінностей інших культур. Знання, отримані в ході вивчення мови іншої країни, дають розуміння спільного й відмінного між різними світоглядом, допомагають розпізнавати упередження та позбавлятися їх, сприяють толерантності, допомагають діяти свідомо й відповідально як у власному суспільстві, так і в аспекті міжнародної співпраці.

Тим самим сучасна концепція мовної освіти робить важливий акцент на необхідності не обмежувати вивчення іноземної мови її вербальним кодом, а формувати у свідомості студента «картину світу», притаманну носієві цієї мови як представникові певної культури й певного соціуму. Таке розуміння комунікативної компетенції передбачає якнайширше використання у процесі навчання іноземних мов автентичної інформації, багатой на фактичний матеріал, що безпосередньо стосується країни, мова якої вивчається. А це, в свою чергу, має забезпечувати стійкий пізнавальний інтерес до предмета та ефективно формування соціокультурної компетенції,

яка передбачає наявність знань про національно-культурні особливості країни, мова якої вивчається, про норми мовленнєвої та немовленнєвої поведінки її носіїв і вміння будувати свою поведінку відповідно до цих особливостей і норм.

Соціокультурну компетенцію можна розглядати як своєрідну цілісну систему взаємопов'язаних компонентів, а саме:

- *країнознавча компетенція* – знання про суспільно-державний устрій, національний характер, здобутки у галузі освіти, культури, особливості побуту, традиції, звичаї;

- *лінгвокраїнознавча компетенція* – здатність сприймати мову в її культурноносній функції, з національно-культурними особливостями. Сюди можемо віднести комунікативні вміння, які враховують культурно-соціальні аспекти спілкування, та мовленнєві вміння і навички (аудіювання, говоріння, читання, письмо). Вона передбачає знання мовних одиниць, у тому числі з національно-культурним компонентом семантики, і вміння використовувати їх відповідно до соціально-мовленнєвих ситуацій;

- *соціолінгвістична компетенція* – знання особливостей національного мовленнєвого етикету та невербальної поведінки, навички використання їх у реальних життєвих ситуаціях, здатність організувати мовленнєве спілкування відповідно до комунікативної ситуації, соціальних норм поведінки та соціального статусу учасників комунікації.

Усі компоненти соціокультурної компетенції взаємопов'язані через поняття культурного та соціального контекстів і оволодіння ними має відбуватися комплексно. Якщо контекст культури передбачає знання реальності, загальних для всього народу-носія, то соціальний контекст – це знання конкретних соціальних умов спілкування, прийнятих у країні, мова якої вивчається. Без соціокультурної компетенції іншомовне спілкування буде неефективним або взагалі не відбудеться. І найвищим її рівнем буде такий, який дасть можливість студенту само пізнати себе, осмислюючи себе в контексті іншої культури, інтерпретуючи свої цінності, життєві пріоритети через призму цінностей, властивих іншій нації, не кажучи вже про лінгвістичні дослідження: аналізи, порівняння, власні моделювання.

Важко не погодитися з тим, що навчання іншомовній культурі – це не тільки засіб міжособового спілкування, але і засіб збагачення духовного світу особи на основі набуття знань про культуру країни мови, що вивчається, у найрізноманітніших її проявах. Адже володіння країнознавчою та лінгвокраїнознавчою інформацією, навичками її адекватного використання є передумовою успішного та якісного спілкування, що, у свою чергу, є метою комунікативно-діяльнісного підходу до навчання іноземних мов, а також складовою спілкування як особливого комунікативно-пізнавального процесу.

Література:

1. Гришкова Р.О. Діалог культур як проблема сучасної освіти // Наук. пр. Миколаївської філії Національного ун-ту “Києво-Могилянська академія”. - Миколаїв, 2001. - Вип.1. - С. 12 - 15.
2. Овчарук О. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти. – Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики. – К.: „К.І.С”, 2003. – С. 57-81.
3. Огарев Е.И. Компетентность образования: социальный аспект. – СПб.: РАОИОВ, 1995. – 85 с.
4. Татаренко І. Компетентність – вимога сучасності // Світло: науково-метод. інф. пізн.-освіт. часопис. – 1996. – №1. – С.57.

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ НОВІТНІХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Сидоренко І.А.

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний Університет»

Вже ні в кого не викликає сумнівів той факт, що процес навчання на високому педагогічному рівні відбувається у тих викладачів, які в своїй педагогічній практиці використовують не тільки традиційні методи та прийоми, а й доповнюють їх новими, сучасними засобами подачі матеріалу. Такими засобами сьогодні можна вважати інформаційні технології, домінуючу роль яких визначили тенденції розвитку сучасного суспільства, виражена спрямованість його на інформатизацію усіх галузей виробництва, суспільного і особистого життя людини.

Ефективне впровадження та використання інформаційних технологій стає темою дискусій майже на кожній конференції або симпозіумі, присвячених проблемам викладання. І якщо всі погоджуються з тим, що інформатизація освіти дає змогу реалізувати програмоване і проблемне навчання, моделювати науково-технічні об'єкти та процеси і має стати невід'ємною складовою частиною підготовки фахівців вищої кваліфікації у будь-якій галузі знань, питання технічного оснащення навчальних закладів все ще залишається відкритим.

Перехід до нових комп'ютерно-орієнтованих технологій навчання, створення умов для їх розробки, апробації та впровадження, раціональне поєднання нових інформаційних технологій навчання з традиційними, створення інформаційних бібліотечних систем та методичної підтримки — складна педагогічна задача і потребує вирішення цілого комплексу психолого-педагогічних, організаційних, навчально-методичних, технічних та інших проблем. Програмні засоби навчального призначення мають відповідати й вимогам педагогічної доцільності та виправданості їх застосування і використовуватися лише тоді, коли це дає незаперечний педагогічний ефект. Навчальний матеріал повинен бути поданий таким чином, щоб забезпечувати передумови для створення студентом особистісної моделі знань, яка була б внутрішньо несуперечливою системою, відповідати меті навчання, бути максимально адекватною методологічним засадам педагогічної практики.

Але все ж, важко не погодитися з тим, що інформатизація освіти сприяє зростанню ефективності навчання, підвищенню інтересів студентів до самопізнання, пошукових методів, зменшуючи роль фронтальних видів роботи. Використання інформаційних технологій підвищує інтерес й загальну мотивацію завдяки новим формам подання матеріалу й причетності до пріоритетного напрямку науково-технічного прогресу; активує навички і вміння через використання привабливих і швидкозмінних форм отримання інформації; індивідуалізує процес засвоєння такої інформації – кожен працює в такому режимі, який його задовольняє; реалізує

суттєві дидактичні передумови успіхів у навчанні до яких можна віднести емоційне включення, гностичність, наочність навчального матеріалу. Слід відмітити також дозовану мультимодальність навчальних впливів, яка стимулює мимовільну увагу та посилення мотивації до вивчення дисциплін. Поруч з цим, важливими чинниками, що підкреслюють важливість впровадження інформаційних технологій в навчальний процес виступають формування навиків інформаційної культури студентів, доступність і забезпечення екстериторіальності та інтернаціоналізації освіти, що сприяє розширенню простору науково-пошукових досліджень та підвищенню кваліфікації педагогічних кадрів.

Найважливіша перевага комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання ґрунтується на сучасному розумінні принципу наочності і полягає у тому, що за умов використання педагогічних програмних засобів типу діяльнісних середовищ студенти не тільки споглядають явища, моделі явищ, які є об'єктами вивчення, а й здійснюють перетворюючу діяльність з цими об'єктами, вони не є пасивними спостерігачами досліджуваних процесів і явищ, оскільки активно впливають на їх перебіг, при цьому навчально-пізнавальна діяльність набуває дослідницького, більш творчого характеру.

Займаючись створенням та аналізом наочних моделей, студенти можуть індивідуально або у невеликих групах проходити етапи наукового пізнання – виконувати декомпозицію системи, аналіз її складових, виділення суттєвих об'єктів та суттєвих ознак об'єкта з подальшим виконанням синтезу структури моделі, системи або об'єкта, Когнітивні моделі і засоби моделювання сприяють формуванню мисленнєвих дій, мисленнєвого проектування і мисленнєвого експерименту. З іншого боку, ресурсно-орієнтоване навчання можна визначити як філософію і методологію навчання, які забезпечують викладачів цілісним підходом до організації навчального процесу. Воно направлене не тільки на засвоєння знань і формування навичок, але і на тренінг здібностей самостійного і активного перетворення проблемно-інформаційного середовища шляхом розкриття і практичного застосування інформаційних ресурсів. Студенти розвивають навички інформаційної культури завдяки направлюваній викладачами і бібліотекарями практиці вирішення задач, що вимагають інформації з багатьох джерел. Замість готових знань вони отримують допомогу в тому, щоб поступово розвинути спеціальні навички, що забезпечують своє власне саморозкриття тем курсу, з'єднуючи разом інформаційні нитки для формування важливих знань по темі. Взаємодія студентів з безліччю ресурсів (книги, журнали, газети, мультимедіа, телебачення, Internet, суспільство, контакти з людьми) мотивує їх досягнути зміст та всю складність теми, намагаючись знайти саме ту інформацію багатьма шляхами і у всіх місцях, де це тільки можливе. Заохочення студентів в самостійних спробах спрямовувати інформаційні пошуки зміцнює почуття упевненості і самоуправління навчанням, а досягнення інформаційних цілей сприяє ефективному закріпленню інформаційно-складальних і інформаційно-обробляючих шаблонів.

Ресурсно-орієнтоване навчання – студенто-центроване, воно спирається на посилку, що студенти навчаються в процесі діяльності. Такий процес навчання слідує реальному життю, в якому суб'єкт націлюється на постійне полювання за інформацією, на її інтерпретацію і використання, стаючи самокерованим індивідом. Накопичений досвід роботи з інформаційними ресурсами дозволяє студенту отримати свій власний багаж навичок та вмінь, які можуть бути використані в майбутнього для ідентифікації можливих взаємозв'язків і взаємозалежностей між різними елементами знань.

Впровадження інформаційних технологій у навчально-виховний процес створює передумови для оновлення і поглиблення як змістово-цільових, так і технологічних сторін навчання, що суттєво збагачує дидактичні прийоми, засоби навчання, дає можливість використовувати нетрадиційні педагогічні прийоми та технології, ефективно впроваджувати їх в

освітню практику, забезпечуючи високий рівень знань і виховуючи потребу в систематичній, свідомій, творчій навчальній праці.

Отже, можна стверджувати, що основою сучасної освітньої системи повинно стати високоякісне та високотехнологічне інформаційно-освітнє середовище. При цьому, використовуючи переваги вітчизняної освіти, необхідно створити нову відкриту систему, яка б вдало поєднала в собі весь педагогічний досвід, всі доступні та передові вітчизняні і світові інформаційні технології. Саме така система, на нашу думку, буде сприяти не тільки забезпеченню підготовки молоді до повноцінного життя в сучасному інформаційному оточенні, а й швидкому соціально-економічному розвитку суспільства та країни в цілому.

Література

1. Биков И.Ю. Освіта повинна зайняти визначальне місце у впровадженні в усі сфери діяльності людей сучасних інформаційно-комунікаційних технологій / В.Ю. Биков // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2009. – № 8. С.7-13.
2. Босикова К.Н. Информационные и коммуникационные технологии как фактор повышения учебной активности студентов / К.Н. Босикова // Высшее образование сегодня. – 2009. – № 4. – С. 76-78.
3. Ермолович Е.В. Информационно-коммуникационные технологии в управлении самостоятельной учебной деятельностью студентов / Е.В.Ермолович, А.М. Красниченко // Информатика и образование. – 2005. – № 2. – С. 102-105.
4. Машбиц Е.И. Психолого-педагогические основы проблемы компьютеризации обучения. – М.: Педагогика, 1988. – С. 192.
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 7 грудня 2005 року № 1153 «Про затвердження державної програми «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті та науці» на 2006-2010 роки». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 13 липня 2004 року № 905 «Про затвердження програми забезпечення загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладів сучасними технічними засобами навчання з природничо-математичних і технологічних дисциплін на 2005-2011 роки». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.
7. Скибицкий Э.Г. Информационно-образовательная среда ВУЗА как средство формирования профессионализма студентов / Э.Г. Скибицкий // Инновации в образовании. – 2006. – № 8. – С. 14-20.
8. Фіцула М.М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. – К.: Видавничий центр «Академія», 2001. – 528с. (Альма-матер)

Ірина Сидоренко

викладач

Національний технічний університет України «КПІ»

ПРОБЛЕМНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЗАПРУКА ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

В сучасних умовах швидкого росту обсягу інформації та необхідності її більш якісної переробки і засвоєння, все більшого значення набуває проблемне навчання, метою якого є зближення пізнавальної, науково-дослідної і предметно-практичної діяльностей студентів. Вища школа повинна навчити майбутнього спеціаліста самостійно вирішувати завдання, які постають перед ним, виховувати у нього потребу постійно поповнювати свої знання. У ході підготовки фахівців необхідно розвивати їх творчі здібності, уміння самостійно ставити перед собою і розв'язувати складні питання у сфері професійної діяльності, висувати гіпотезу і версії, знайти шляхи їх перевірки, підмічати тенденції, формулювати висновки та пропозиції.

На даному етапі розвитку людства, проблемне вивчення є важливою необхідністю, оскільки воно формує гармонійно розвинуту творчу особу, здатну логічно мислити, знаходити рішення в різних проблемних ситуаціях, систематизувати і накопичувати знання та навички, здібну до високого самоаналізу, саморозвитку і самокорекції.

Принцип проблемності відображається в логіці побудови учбового процесу, в змісті матеріалу, що вивчається, в методах організації навчально-пізнавальної діяльності і управління нею, в структурі занять і формах контролю. Мета активізації шляхом проблемного навчання полягає в тому, щоб зрозуміти рівень засвоєння понять і навчити, не окремим розумовим операціям у випадковому, стихійному порядку, а системі розумових дій для вирішення не стереотипних задач. Ця активність характеризується тим, що студент, аналізуючи, порівнюючи, синтезуючи, узагальнюючи, конкретизуючи фактичний матеріал, сам повинен отримати з нього нову інформацію, знайти єдине правильне рішення конкретної проблеми. Метою проблемного типу навчання є не тільки засвоєння результатів наукового пізнання, системи знань, але і самого шляху процесу отримання цих результатів, формування пізнавальної самодіяльності і розвиток творчих здібностей, навичок розумових операцій і дій. Включення студентів у систему проблемного навчання сприяє створенню оптимальних умов для інтелектуального розвитку та соціально-психологічної підготовки особистості, оволодінню методами навчальної діяльності, формуванню пізнавальних мотивів навчання.

В основі проблемного навчання лежать психологічні закономірності проблемної ситуації та дослідницький принцип теорії пізнання. Вони характеризуються такими особливостями: викладач створює певне пізнавальне завдання, допомагає студентам виділити й усвідомити його, спрямовує їх на його розв'язання; студенти самостійно оволодівають належними знаннями і уміннями, які є передумовою успішної пізнавальної діяльності; викладач пропонує широкий спектр використання набутих знань на практиці.

Структура проблемного вивчення матеріалу включає такі етапи і в такій послідовності:

1. Створення проблемної ситуації;
  - а) шляхом чіткої постановки проблеми викладачем;
  - б) шляхом створення умов, при яких студентові потрібно самому зрозуміти і сформулювати проблему;
  - в) шляхом створення такої проблеми, вирішуючи яку, студент має прийти до нової, додаткової проблеми, виявленої ним самостійно, але передбаченої викладачем
2. Формулювання проблеми;
3. Розробка робочих гіпотез;
4. Перевірка робочих гіпотез;
5. Аналіз результатів перевірки робочих гіпотез, формулювання висновків;
6. Повернення до проблемної ситуації.

Аналізуючи всю послідовність етапів проблемної технології, бачимо, що головна увага була приділена власне розв'язанню проблеми, тобто шляху одержання необхідних знань, які здобуваються не в готовій формі, а внаслідок розумової праці, вони є власним відкриттям, продуктом розумової діяльності.

Відтворення, моделювання, стимуляція процесу розв'язання проблеми, пошук істини – головна мета проблемного навчання. Навчальні проблеми, які формулюються викладачем повинні витікати із внутрішньої логіки, побудови навчальної дисципліни і відображати головні, суттєві сторони і особливості явища чи процесу, які вивчаються. Їх масштаби можуть бути різними і охоплювати дисципліну в цілому, окрему тему, заняття чи, навіть, частину його.

У вищій школі розрізняють чотири основні форми проблемного навчання:

- Проблемний виклад навчального матеріалу в монологічному режимі лекції чи діалогічному режимі семінару.
- Проблемний виклад навчального матеріалу на лекції, коли викладач ставить проблемні питання, висуває проблемні завдання і сам їх вирішує, при цьому студенти лише уявно підключаються до пошуку рішення.
- Частково-пошукова діяльність у процесі виконання експерименту, лабораторних робіт, під час проблемних семінарів, евристичних бесід.

Викладач заздалегідь визначає проблему, вирішення якої спирається на ту базу знань, яку повинні мати студенти, тобто питання повинні викликати інтелектуальні ускладнення у студентів і потребують цілеспрямованого мисленнєвого пошуку.

- Самостійна дослідна діяльність, коли студенти самостійно формулюють проблему та розв'язують її (в курсовій чи дипломній роботі) з подальшим контролем викладача.

Література:

1. Коваленко О.Е. Методика професійного навчання: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Нар. укр. акад. – Х.: Вид-во НУА, 2005. - 360 с.
2. Прокопенко І.Ф., Євдокимов В.І. Педагогічні технології: Навчальний посібник. – Харків; Колегіум, 2005. – 2004 с.